

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Facultat d'Educació i Ciències de la Salut

Grau d'Educació Social

L'EDATISME: UNA FORMA DE VIOLÈNCIA CAP A LES PERSONES GRANS

Treball de Fi de Grau

Èlia Sardaña Fortuny

Any 2021/2022

Dirigit per la Dra. Sara Carbonell

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ I PRESENTACIÓ

2. BASES EPISTEMOLÒGIQUES

a. Marc Conceptual

- i. Persones Grans
 - 1. Factors que influeixen en l'envelliment
 - 2. Context demogràfic
- ii. Edatisme i Persones grans
 - 1. Què és?
 - 2. Factors determinants
 - 3. Conseqüències
 - 4. Estratègies per combatre l'edatisme
- iii. Edatisme i Covid-19
- iv. Recursos existents
 - 1. Mesura a nivell internacional
 - 2. Mesura a nivell local
- v. Sistemes de suport
 - 1. Accions dels professionals
 - 2. Participació social

b. Marc Contextual

c. Marc Metodològic

3. DISSENY DE LA RECERCA

- a. Objectius
- b. Procés de consulta i selecció d'articles

4. RESULTATS I CONCLUSIONS

- a. Exposició
- b. Discussió
- c. Conclusions
- d. Propostes de millora adreçades a la professió de l'Educació Social
- e. Futures línies d'investigació

5. FONTS DOCUMENTALS

1. JUSTIFICACIÓ I PRESENTACIÓ

En aquest Treball de Fi de Grau es pretén tractar el fenomen de l'edatisme i com aquest afecta el col·lectiu de les persones grans, analitzant quins són els seus fonaments, de quina manera es discrimina i quines són les conseqüències d'aquesta discriminació. En aquest treball es tindrà en compte el context en el qual estem vivint, un període post pandèmia a causa de la Covid-19 i s'exposa també la relació entre l'edatisme i la pandèmia.

L'edatisme és un tipus violència intangible que afecta la salut mental de les persones i que està construïda a partir de suposicions, prejudicis i estereotips. Aquesta discriminació s'ha vist augmentada a causa del moment viscut en la pandèmia, on el focus d'intervenció ha sigut les persones grans per les seves casuístiques més específiques. Aquest fenomen ha afectat a nivell social, sanitari i econòmic, fomentant certs prejudicis i estereotips amb relació a les persones grans. Són molts els autors i les persones que destaquen la importància de dur a terme un envelliment actiu per superar les barreres de la societat i poder tenir una vida de qualitat. En aquest Treball de Fi de Grau es destacaran diferents autores/s que posen en evidència la problemàtica de l'edatisme, analitzant com es desenvolupa, quines estratègies es té a l'abast per combatre'l i quines són les eines de suport de les persones grans.

La figura de l'educador/a social té un paper important, ja que a l'estar treballant i intervenint amb aquest col·lectiu és necessària una revisió d'aquesta discriminació i dur a terme accions enfocades en la millora del benestar integral de les persones grans. En el codi deontològic de l'educació social s'especifica en el principi de la justícia social i en el principi de la participació comunitària, que ha de vetllar pel benestar integral de les persones.

En aquesta revisió sobre l'edatisme i les seves característiques es pretén revisar quines accions poden ser favorables per a potenciar un envelliment actiu i lluitar contra aquesta discriminació per edat que està arrelada en les nostres societats, on la figura de l'educador/a social pot fer moltes aportacions.

.

Tot i que l'edatisme també afecta altres col·lectius perquè és una discriminació per raons d'edat, m'he vist motivada en centrar-me en les persones grans, ja que considero que actualment es té una percepció més distorsionada sobre aquest col·lectiu arran de la pandèmia. A més, tenint en compte la demografia dels pròxims anys on la població de persones grans sofrirà un augment significatiu, s'hauria d'intervenir i realitzar més accions enfocades en l'edatisme i les seves conseqüències, per millorar el benestar d'aquestes.

2. BASES EPISTEMOLÒGIQUES

a. Marc Conceptual

En aquest apartat s'exposa el marc de referència i la bibliografia trobada sobre la temàtica del treball, aportant diferents conceptes sobre l'edatisme.

i. Persones grans

La casuística del treball és esmentar les discriminacions que pateixen les persones grans a causa de la seva edat avançada, per aquest motiu primerament presentaré les característiques pròpies de les persones grans i les característiques del context demogràfic en què ens trobem en l'actualitat amb relació aquest col·lectiu.

Segons l'OMS (2021) les característiques biològiques de les persones grans venen determinades per l'acumulació de danys en les cèl·lules i molècules a causa del pas dels anys, que comporta una pèrdua de les capacitats mentals i físiques, aquest procés s'anomena envelliment. Aquesta disminució de les capacitats no va del tot relacionada amb l'edat, ja que cada persona té un procés únic d'envelliment en el que intervenen múltiples factors. La majoria de persones, al tenir una edat més avançada es van incrementant les possibilitats de patir malalties característiques d'aquest procés d'envelliment, com per exemple, la pèrdua d'audició, de mobilitat, de visió, la demència i altres malalties específiques de l'àmbit geriàtric.

En el procés d'envelliment, no només es veu perjudicat l'aspecte biològic, també apareixen perjudicis relatius a les seves característiques socials. L'edat està relacionada amb les transicions vitals, com la jubilació i les pèrdues personals del seu l'entorn. (Organització Mundial de la Salut, 2021)

El fet de tenir una edat avançada no impedeix que puguin patir certes violències, abusos, violència domèstica i violència sexual, la discriminació per edat, la qual tractarem posteriorment. Tenir una edat avançada pot ser un factor de risc per patir algunes violències. L'autora Bows (2017) destaca la falta d'investigació empírica sobre la violència sexual en les dones grans i també fa una diferenciació en els abusos a persones grans, la violència domèstica i la violència sexual. En el seu estudi de revisió extreu que les persones grans amb alguna malaltia física o mental i ser dona són factors de risc per a patir violències.

En l'estudi també destaca que el grup d'edat més susceptible de ser víctimes de violència sexual són les dones entre els 60 i els 70 anys quan conviuen en un context de comunitat,

en canvi, l'espectre d'edat més avançada d'entre 79 a 99 anys que viuen en un centre residencial són el grup amb més risc de patir violència sexual i abusos.

- **Factors que influeixen en l'envelliment**

En la comunitat científica i entre les persones grans no hi ha una única definició d'un envelliment saludable, perquè es considera un concepte multidimensional destacat per l'aspecte **biomèdic, social i psicològic**, no obstant això, en termes generals, tenir un envelliment actiu implica: salut, aptituds cognitives i físiques, control positiu i afecte i tenir una participació social (Fernandez-Ballesteros et al., 2017)

Un dels grans determinants segons l'evidència científica d'un envelliment saludable és la salut. El fet de tenir una bona salut i un entorn saludable es potencien les activitats que pot anar desenvolupant una persona gran sense cap distinció a una persona jove, al tenir alguna disminució de les capacitats mentals i físiques es perd més el desenvolupament a nivell personal i social en una persona gran.

Els factors que assenyalava l'OMS que afecten en un envelliment saludable són els **factors genètics, i els factors personals i socials**. (Organització Mundial de la Salut, 2021)

Els factors genètics són aquells que venen determinats des del naixement, ja que formen part de la genètica. Els factors personals fan referència a aquells que tenen relació amb les particularitats de cadascú, com per exemple, els hàbits mantinguts durant la vida, el sexe, el nivell socioeconòmic entre d'altres. Els factors socials tenen relació amb l'entorn de les persones, i si aquests propicien un envelliment més saludable, la teva comunitat, el veïnatge, els edificis, i el transport públic entre d'altres. Un altre factor a nivell social i físic que també afecta a la salut i a l'envelliment de les persones grans són totes les creences, barreres i oportunitats que es relacionen amb aquest col·lectiu, que poden afectar de forma positiva si aquests propicien un envelliment saludable o pot afectar negativament afectant la salut mental de les persones grans.

En paraules de Fernandez-Ballesteros et al. (2017) mostren en el seu estudi sobre la discriminació percebuda en l'envelliment en els països de Mèxic, Espanya i Alemanya que un factor determinant, és l'autopercepció de l'envelliment, ja que al tenir una millor **autopercepció** hi ha una percepció significament millor de l'envelliment.

- Context Demogràfic

En els darrers anys s'ha vist augmentada la població de la tercera edat a causa del canvi de forma de vida i dels canvis socials succeïts. La densitat de població de persones grans són un col·lectiu que cada any està augmentant, segons dades de l'OMS publicades en el 2021 s'estima que entre el 2020 i el 2030 el percentatge de població de seixanta anys augmentarà un 34%. (Organització Mundial de la Salut, 2021)

En el present, les persones de seixanta anys superen en número els infants de cinc anys i en el 2050 la població de seixanta anys serà superior als joves d'entre 15 a 24 anys. Es preveu que la població de vuitanta anys es tripliqui entre el 2020 i el 2050. Aquest fenomen s'anomena l'envelliment de la població, ja que actualment l'esperança de vida de la majoria de població és igual o més de seixanta anys.

Des de l'Ajuntament de Barcelona (2021) han impartit una mesura enfocada a les persones grans pel seu creixement en la ciutat i han definit aquest **envelliment demogràfic** que està succeint arreu del món com: “ el procés pel qual una societat canvia la seva estructura d'edats i en el que les edats més avançades guanyen població vers les edats més joves “. Els factors principals que destaquen en relació amb aquest augment de població és l'augment de l'esperança vida i la disminució de l'índex de natalitat.

Aquest canvi demogràfic afectarà a tots els països del món. Tot aquest canvi va començar en els països que tenen ingressos més alts, com per exemple Japó que actualment el 30% de la seva població són persones de més de 60 anys. Aquest augment de la població d'edat avançada suposa un canvi en els sistemes dels països, ja que per les característiques específiques de les persones grans els països hauran de tenir uns bons sistemes sanitaris i socials per atendre a tota la població. S'estima que en el 2050 el 65% de les persones grans viurà en països que tenen ingressos mitjans i baixos.

ii. Edatisme i Persones Grans

- Que és l'edatisme?

Com bé s'ha mencionat en els anteriors apartats, les persones grans pateixen discriminacions pel simple fet de tenir una edat avançada, aquest fenomen s'anomena edatisme. Es defineix com:

“Aquella manera de pensar (estereotips), de sentir (prejudicis) i d'actuar (discriminació) cap a les persones o nosaltres mateixes per raons d'edat”. (Organització Mundial de la Salut, 2021)

L'edatisme que afecta les persones grans està caracteritzat per un constructe d'un imaginari social on la població gran té una pitjor salut física, mental, aïllament social, pitjor economia, soledat, majors taxes de mort prematura i una pitjor qualitat de vida. Segons dades de l'OMS es calcula que 6,3 milions de persones que tenen depressió són a causa dels efectes de edatisme.

Un altra definició de l'edatisme donada per l'Ajuntament de Barcelona (2020) en la seva *Mesura de govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona (2017 - 2021)* a l'impartir la Mesura de govern per a la promoció de les persones grans en la ciutat de Barcelona defineixen l'edatisme com aquella “*construcció complexa i sovint negativa de l'edat madura*”, és doncs una discriminació per raó d'edat en diferents contextos (salut, feina, mitjans de comunicació...). Per entendre més aquest fenomen i els processos socials i personals pels quals passa, des de l'Ajuntament de Barcelona (2020) van publicar la *Mesura de govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona (2017 - 2021)* on també defineix els estereotips com a creences i idees de com han de ser els comportaments socials corresponents a cada col·lectiu, situació o individu. Aquests estereotips donen peu a la creació dels prejudicis, que té un component més afectiu i emocional cap al grup social que representa aquests estereotips negatius i finalment els prejudicis donen peu a les discriminacions, que són les actituds negatives cap a un col·lectiu determinat. Aquest seria el procés de creació del fenomen de l'edatisme, que està relacionat amb la cultura, components socials i personals.

Amb relació a la discriminació per l'edat fruit dels prejudicis, els autors North i Fiske (2013) mostren una perspectiva diferent amb relació al concepte de prejudicis. En el seu estudi distingeixen els prejudicis descriptius dels prejudicis prescriptius que aquests són objecte de l'estudi, mostrant noves perspectives de la discriminació per edat. Primer que tot, consideren que aquest prejudici per raons d'edat està socialment acceptat i mostra una certa prevalença.

Consideren que les creences edadistes descriptives faciliten que les persones grans es desvinculin psicològicament del seu grup d'edat, fet que produeix que es considerin més joves en l'interior, per donar una imatge més positiva de cara a la societat.

Al parlar de les creences i dels estereotips edadistes hem de tenir present la norma social, ja que aquesta marcarà les conductes i actituds que determinen certs grups socials. Tant la norma social, com l'imaginari social, la societat té unes expectatives de com s'han de comportar, actuar i ser els diferents grups d'edats. En l'estudi destaquen el concepte de privilegi i la seva naturalesa ambivalent, pel fet que depenent dels diferents contextos cada grup d'edat té uns privilegis i diferent estatus. Destacant la interdependència que tenen els grups d'edats.

Les esferes principals de l'edatisme són: **autoinfligit, interpersonal i institucional**. L'esfera internacional ve marcada per les polítiques, lleis i pràctiques de les entitats que treuen o disminueixen les oportunitats i perjudiquen les persones per qüestions d'edat. L'edatisme interpersonal és aquell que sorgeix a partir de les interaccions amb les persones i l'autonfligit es produeix quan s'interioritza aquesta discriminació i té unes conseqüències personals. La creació d'aquesta discriminació sorgeix en la infància i es va reforçant durant el temps a través dels estereotips i prejudicis. (Informe Mundial sobre el Edadismo, 2021).

Altres estudis teòrics exposen hipòtesis de l'aparició d'aquestes actituds negatives dirigides cap a la gent gran, tant a nivell social, com per exemple en l'actualitat que es pot considerar que les persones grans ja no tenen tant de valor perquè no contribueixen en l'economia, pel sistema capitalista que predomina, com a nivell individual, amb la teoria de la gestió del terror que potencia aquesta discriminació a les persones grans, ja que estan en un procés d'envelliment que recorda la pròpia por a la mort. (Marques et al., 2020)

Per exemplificar aquesta discriminació, destaco les dades de l'enquesta de valors mundials, que inclouen a 57 països, i que els resultats mostren que el 60% dels participants van mencionar que les persones grans no reben el respecte que es mereixen.

Factors determinants de l'edatisme

Segons l'Informe Mundial sobre l'Edatisme (2021) els factors determinants es divideixen en:

- Factors que augmenten el risc d'exercir l'edatisme a les persones grans:
 - Ser jove
 - Ser home
 - Tenir un sentiment ansiós davant la mort
 - Rebre una educació deficient
- Factors que redueixen el risc d'exercir l'edatisme:
 - Tenir determinats trets de la personalitat
 - Tenir més relació intergeneracional
- Factors que augmenten el risc de ser objecte de l'edatisme:
 - Tenir una edat avançada
 - Dependre de més cures
 - Tenir una pitjor esperança de vida saludable en el país i treballar en determinades professions, com per exemple en els sectors de l'hostaleria i l'alta tecnologia
 - Comunitats on hi hagi molta separació intergeneracional i uns perfils més homogenis de la societat

Els autors North y Fiske (2013) esmenten que un factor determinant important que influeix a l'hora de discriminar per edat a les persones grans té relació amb la perspectiva que tenen les persones joves i el món laboral. Amb el fet de retrasar la jubilació, les persones joves consideren que limita les seves oportunitats. Amb relació aquest fet, l'estereotip que està associat a les persones grans com persones que tenen molts diners a causa de cada any de treball, també augmenta el risc de patir discriminació.

En l'estudi de Marques et al.(2020) van realitzar una revisió sistemàtica sobre els factors determinants de l'edatisme, els resultats extrets de l'estudi els van classificar en determinants intrapersonals, interpersonals i institucionals.

En la classificació dels **factors determinants intrapersonals**, es destaquen els factors de comportament i psicològics. L'ansietat per l'envelliment i la por per la mort són dos factors que augmenten l'edatisme en l'individu. També van determinar que trets de la personalitat com la consciència, extraversió, agradabilitat i una orientació col·lectivista tendeixen a exercir menys discriminació per raons d'edat.

A diferència de les dades extretes i exposades de l'Informe Mundial sobre l'edatisme (2021), en aquest estudi de revisió bibliogràfica no es va trobar resultats concloents amb relació a

l'edat, sexe i característiques demogràfiques com l'educació, ètnia, estat socioeconòmics, religiositat, estat civil i zones urbanes i rurals.

Els factors determinants que van classificar en el **nivell interpersonal/intergrup**al, fan referència a: la presentació positiva i negativa de la gent gran, la qualitat del contacte amb gent gran i la qualitat de contacte amb els avis i parents.

Amb relació a la classificació dels **factors determinants a nivell institucional**, en l'estudi van concloure que l'àmbit institucional era poc estudiat i que els dos factors determinants que van poder extreure van ser: els recursos econòmics de cada societat i el percentatge de població gran que resistida.

Conseqüències de l'edatisme

Les conseqüències de la discriminació per edat a gent gran segons l'Informe Mundial sobre l'edatisme (2021) realitzat per l'OMS es va determinar que produeix unes conseqüències greus i que afecten en la salut, els drets humans i el benestar de les persones. S'ha arribat a la conclusió que l'edatisme en les persones grans s'associa a una menor esperança de vida, una salut física i mental més disminuïda i una recuperació més lenta de la discapacitat.

Amb relació a les conseqüències de l'entorn van determinar que l'edatisme redueix la qualitat de vida, s'incrementa l'aïllament social i la soledat.

Per a la realització i classificació de les conseqüències de l'edatisme s'ha dividit l'apartat en els àmbits i contextos on té una repercussió més alta aquesta discriminació.

En l'**àmbit sanitari** es destaca l'article de l'autor Jeyasingam (2019) on explica el canvi generacional del concepte envellir, on actualment l'esperança de vida incrementa i el concepte d'envelliment s'adapta a les societats actuals. No obstant això, clarifica que un factor constant és l'edat i les característiques associades a ella són el deteriorament del cos i el risc de patir malalties. Per aquest factor els sistemes de salut són importants en l'envelliment. Realitza una revisió dels diferents estudis realitzats a Austràlia als agents sanitaris i els resultats obtinguts són en la majoria l'utilització d'estereotips i creences negatives sobre el col·lectiu de persones grans. Recolzant que les institucions educatives haurien de reforçar els conceptes relacionats en el procés d'envelliment positiu, per a una millor qualitat del servei sanitari.

Com s'esmenta en l'article de l'OMS (2021) sobre l'edatisme, en l'àmbit sanitari hi destaca tres aspectes. En l'aspecte conductual i psicològic, a causa dels estereotips negatius sobre l'edat avançada pot augmentar l'estrès i la imatge negativa sobre un mateix, fet que pugui descuidar la seva salut. Amb relació a l'aspecte fisiològic aquests prejudicis negatius afecta en canvis cerebrals, com la reducció de la mida de l'hipotàlem. En una revisió sistemàtica el

2020 van concloure que el 85% dels 149 estudis revisat, el factor de l'edat ve determinada qui rep certs procediments sanitaris.

En **l'àmbit econòmic** l'article publicat per l'OMS (2021) sobre aquesta discriminació esmenta els costos econòmics que causa l'edatisme. Es destaca els 'Estats Units, per l'estudi realitzat el 2020 on mostrava que a causa dels estereotips negatius i la imatge negativa que tenen de si mateixos les persones grans pel motiu de l'edat provoca un cost econòmic elevat al final de l'any. En Austràlia s'identifica que si el 5% de les persones de més de cinquanta-quatre anys tinguessin treball, la riquesa del país augmentaria significativament. Conclou l'article en la necessitat d'investigar més les conseqüències econòmiques de l'edatisme, concretament en els països que tenen ingressos més baixos.

Finalment, en **l'àmbit laboral** els autors Harris et al (2017) concreten el seu estudi de revisió d'articles sobre l'edat i el món laboral, que actualment és necessari una continuïtat i la creació de treballs amb més llarga durada per a sostenir la riquesa de les societats actuals, ja que hi ha un gran increment de la població gran i un envelliment demogràfic. Donen èmfasi en les recomanacions de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic, que indiquen els canvis en la política en relació a les pensions, la jubilació i fomentar l'envelliment productiu, amb opcions de treballs més prolongats. També esmenten que aconseguir aquestes fites és més complex, ja que normalment es considera que els treballadors grans que són desplaçats que són a partir dels cinquanta anys o més, després tenen més probabilitat d'estar en l'atur més temps i que assumeixen un treball més precari i menys remunerat.

En l'estudi citat anteriorment mencionen les diferents barreres que provoca l'edatisme per a l'obtenció de treball i la seva continuïtat. Les evidències obtingudes es centren en les creences negatives del personal de contractació, els treballadors i els empresaris. Aquestes creences es caracteritzen en infravalorar les capacitats d'adaptabilitat, de formació, de tenir més dificultats amb les tecnologies, d'un rendiment menor. Les conseqüències és la disminució de contractació en el procés de selecció, la pressió de jubilar-se i l'acceptació de la discriminació.

En general es troba les creences negatives en molts àmbits de l'ocupació, com ara la contractació, la formació i les decisions de jubilació. Es restringeix les oportunitats de formació a treballadors/es grans i provoca una interiorització de l'edatisme en els mateixos treballadors/es, que ocasiona poca autoconfiança i afecta la cerca de treball.

Estratègies per combatre l'edatisme

Per incloure les estratègies per combatre l'edatisme, s'ha utilitzat com a font l'Informe Mundial sobre edatisme (2021) realitzat per l'OMS. Aquest té en compte estratègies relacionades amb tres esferes; amb la legislació i la política, amb les intervencions educatives i les intervencions de contacte intergeneracionals.

En l'esfera **política i legislativa**, es reclama les polítiques i lleis que donen resposta a la discriminació per edat. Fa falta un reforç en aquestes perquè tinguin uns resultats més eficients. Aquestes lleis i polítiques s'han de centrar en la discriminació, els drets humans i les desigualtats.

En l'àmbit de les **intervencions educatives** manifesten la importància d'impartir aquestes intervencions en contextos educatius de tots els nivells, tant l'educació obligatòria, l'educació superior i també en contextos no formals. Aquestes intervencions amb una finalitat educativa serveixen per informar a les persones i per reduir i desmentir els estereotips, prejudicis i creences negatives sobre el col·lectiu de les persones grans.

Les **intervencions del contacte intergeneracional** tenen la finalitat d'apropar i fomentar les persones de diferent generació, per tal de reduir els estereotips que es té dels diferents grups d'edats. Segons l'evidència científica, aquesta estratègia es troba entre les més eficaces per combatre l'edatisme.

Així doncs, les anteriors estratègies han de ser basades en evidències científiques i adaptables en diferents contextos. En aquest informe l'OMS incideix en la necessitat d'incrementar les investigacions en aquest camp, perquè les estratègies puguin desenvolupar-se més. Conclouen amb la crida de tots els agents educatius, polítics, sanitaris, institucions, empreses i persones de totes les edats d'informar-se sobre aquesta problemàtica i de combatre-la.

iii. Edatisme i Covid-19

En aquest apartat es pretén analitzar i esmentar les discriminacions per edat que han estat agreujades per la situació de la pandèmia a causa de la covid-19. A l'haver patit una situació d'urgència sanitària a nivell mundial, diferents autors han estudiat les implicacions d'aquest context excepcional i com ha pogut afectar l'edatisme.

Els autors Ehni i Wahl (2020) desmenteixen sis fites estereotipades negativament sobre les persones grans que van sorgir en l'etapa de la covid-19 i que estaven molt presents en l'imaginari social de la societat arreu del món. La primera proposició que destaquen és la idea errònia que la població de gent gran és homogènia. Ja que, la població de més de seixanta-cinc anys són un grup d'edat caracteritzat per ser heterogeni, ja sigui en el rendiment psicològic, les necessitats socials, la salut entre d'altres. Fet que s'hagi aplicat de manera errònia en algunes circumstàncies les limitacions per edat en certes cures intensives, pel fet que les condicions i l'heterogeneïtat d'aquest col·lectiu són destacables. La segona proposició que nomenen fa referència aquesta limitació d'edat a certes cures, pel context extraordinari que es va viure amb una escassetat de recursos. On van implantar criteris d'exclusió per grups d'edats, els autors manifesten el seu desacord amb aquests criteris i recomanen que es valorin de la mateixa manera les vides de les persones sense tenir compte factors com l'edat, el gènere, l'ètnia o les discapacitats. Amb relació a les altres proposicions esmentades en aquest article es destaca la importància d'investigar més en el camp de la gerontologia concretament les conseqüències psicològiques, ja que en aquell context de pandèmia la participació social i les oportunitats d'interacció s'han vist molt reduïdes o inexistents, provocant l'aïllament social d'aquest col·lectiu.

Segons el nou estudi de Fraser et al. (2020) sobre les implicacions de la Covid-19 en les persones grans, s'ha pogut observar el discurs públic que ha tergiversat i devaluat les persones grans, basats en estereotips i prejudicis negatius. Aquest estudi posa en manifest que la crisi actual mitjançant els mitjans de comunicació s'ha vist accentuat l'exclusió de les persones grans i s'ha qüestionat el valor de la vida de les persones grans pel factor de l'envelliment, ignorant les grans contribucions de les persones grans en les societats. Es menciona una creença vigent en la societat de considerar la Covid-10 com un problema de la gent gran, on algunes polítiques públiques han sigut més estrictes i amb més restriccions amb el col·lectiu de gent gran, adaptant un rol paternalista i ignorant les conseqüències de l'aïllament social. No obstant això, també es destaca la **solidaritat intergeneracional** de la pandèmia que s'ha pogut veure en les xarxes socials.

En l'article de l'autor Ayalon (2020) es centra en les tensions intergeneracionals produïdes per la mala gestió de la pandèmia i la resposta internacional davant del context de pandèmia. Clarifica que la relació entre les persones grans i els joves depèn de la situació socioeconòmica del país i com aquest va encarar la nova situació del virus. La majoria de països van donar un fort missatge a la població de la necessitat de separació de persones grans i altres edats. Ja que, l'edat avançada encara es relaciona amb la dependència, la vulnerabilitat i la contribució limitada, ignorant la diversitat de l'envelliment. Posa d'exemple postures, missatges i gestions que s'han realitzat en diferents països d'arreu del món com Estats Units, Israel, Espanya, Itàlia on es manifesten clarament discriminació per edat dirigida a les persones grans. L'autor Ayalon (2020) considera que aquest aïllament social i abandonament de les persones grans, sol ser una resposta bastant estesa en situacions d'emergència, que s'atribueix al seu capital social limitat. Aquesta promoció de l'aïllament social i distanciament intergeneracional que s'ha implantat com a norma, té efectes negatius en les persones grans. Seguint la línia de debat de l'anterior autor, en aquest article l'autor també es mostra negatiu davant la utilització de l'edat cronològica per l'assignació de serveis i béns, i que sigui un criteri principal per determinar la vulnerabilitat i les opcions de tractament. Una alternativa que dona en l'article s'utilitza el terme de "distanciament físic" en comptes de distanciament social que ha sigut un terme primordial en la situació d'emergència viscuda.

En l'assaig de Reynolds (2020) reflexiona sobre quines polítiques socials podrien millorar l'oportunitat de què l'envelliment no es polititzi i que edatisme no influeixi sobre les polítiques, centrant-se en el context actual. Destaca la Llei de Justícia per a persones grans (2009), que és una política federal on es defineix l'abús, les negligències i l'explotació a les persones grans. Fa referència al context actual per reformular i millorar les lleis amb relació a les persones grans, com la llei esmentada anteriorment. En el seu assaig destaca tres intervencions per abordar la problemàtica dels prejudicis envers a les persones grans. La primera és la iniciativa de requadre de l'envelliment, es tracta d'una campanya educativa de llarga durada que utilitzen imatges positives del procés d'envelliment i metàfores dirigit a les persones joves, per canviar l'imaginari negatiu envers les persones grans. Aquesta iniciativa també es desenvolupa en el context de la covid i les discriminacions sorgides.

La segona intervenció és el moviment "Age Friendly University" es tracta d'un seguit d'estratègies per captar a les persones en el desenvolupament professional, la col·laboració i la creació de projectes intergeneracionals.

En últim lloc, el recurs que exposa l'autora és "Ageism First Aid", és una intervenció educativa que es tracta d'un curs en línia, dirigida cap a les persones que treballen en llocs executius, persones que treballen en el camp de l'envelliment i per estudiants.

iv. Recursos existents

En aquest apartat s'exposa dos recursos actuals que s'estan implementant per fer front a l'edatisme, el primer recurs és a nivell internacional i la segona mesura és a nivell local.

Per la implementació de les mesures necessàries per combatre l'edatisme l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va incloure en l'Estratègia i Pla d'acció mundial sobre l'envelliment i la salut (2021-2030) una campanya a nivell mundial contra l'edatisme. Aquesta campanya mundial contra l'edatisme té el suport dels 194 estats membres de l'organització mundial de la salut i forma part de la dècada de l'envelliment saludable de les nacions unides (2021-2030).

Aquest informe està elaborat per l'OMS, l'oficina d'alt comissionat de les nacions unides i el Fons de la població de les nacions unides. Va dirigit per a professionals, investigadors, per la societat civil, per membres del sector privat i per a elaborar polítiques i organitzacions en desenvolupament. En aquest **Informe Mundial sobre l'Edatisme** es troba un marc d'accions per poder reduir aquesta discriminació, també inclou recomanacions específiques per a cada agent, ja siguin organitzacions, el sector privat, la societat civil... Inclou evidències científiques sobre l'edatisme i els seus determinants, la seva magnitud, les estratègies que tenen a l'abast per combatre i també proposa línies futures d'investigacions per a millorar el coneixement actual de l'edatisme. («Informe mundial sobre el edadismo», 2022)

El segon recurs que es presenta és a escala local, amb la **Mesura de govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona 2017-2021**, dirigit per l'Ajuntament de Barcelona. Aquesta iniciativa és causada per la promoció de l'envelliment actiu que realitza l'OMS i seguit del Projecte Ciutats Amigues de les persones grans i la Xarxa de ciutats amigables amb les persones grans. A causa de l'augment d'aquest col·lectiu en la ciutadania, des de l'ajuntament de Barcelona van impulsar una Estratègia per a l'envelliment 2017-2027 on marca les polítiques necessàries per satisfer les necessitats de la població de persones grans. En el marc de l'estratègia s'elabora la Mesura de govern 2017-2021 per la promoció de les persones grans, aquesta busca la millora del benestar social i personal.

El **Projecte de ciutat amigues de les persones grans** que s'implementa en la ciutat de Barcelona es caracteritza per facilitar a la gent gran en diferents aspectes, com és la

seguretat, la diversitat, mantenir la seva salut, que puguin participar en la societat i proporciona oportunitats en comptes de potenciar les barreres. Aquest projecte hi participen els governs locals i les persones grans. Aquest projecte impulsat per l'OMS si hi ha adherit moltes ciutats arreu del món i està dividit en vuit dimensions: mobilitat i transport, participació social i cívica, habitatge, accessibilitat i ús dels espais públics i privats, serveis socials i salut, respecte, desigualtats i condicions d'inclusió, relacions de suport i ajuda mútua i comunicació i informació. Les diferents dimensions engloben les necessitats i les intervencions necessàries perquè les persones grans puguin desenvolupar-se plenament en els teixits de les societats, facilitant i promocionant la seva participació i el seu benestar. (Mesura de govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona 2017 - 2021, 2017).

v. Sistemes de Suport

En aquest apartat es presenten dos sistemes de suport amb relació a les persones grans per fer front a l'edatisme. Es tracta de les accions dels professionals de l'àmbit social i la participació social de les persones de la tercera edat.

Accions dels professionals

En el context de pandèmia i post pandèmia s'ha vist agreujat les problemàtiques relacionades amb les persones grans, com l'accés a l'atenció mèdica, els serveis de les llars, l'accés a la comunitat, la participació social i l'accés a les xarxes de suport com la família i les amistats. Els professionals i els treballadors en l'àmbit gerontològic, com els professionals de la salut o en l'àmbit social tenen un paper molt important en la prestació dels serveis envers aquest col·lectiu. Específicament els treballadors i educadors socials que tracten directe amb les persones grans, on la seva pràctica ha d'estar orientada en facilitar els processos de participació, d'apropament intergrupals, interpersonal i millorar i transformar els processos d'envelliment per a una major qualitat de vida adaptat a les necessitats que sorgeixen arran de la covid-19. (Pestine-Stevens & Greenfield, 2020)

En la investigació de Pestine-Stevens i Greenfield (2020) sobre el desenvolupament de les iniciatives comunitàries amigables amb la gent gran a Nova Jersey, Estats Units, han tret un seguit de conclusions amb relació als professionals de l'àmbit social i comunitari. Un resultat extret de la investigació és que les zones on els professionals de l'àmbit social van treballar i promoció les relacions sòlides comunitàries abans del coronavirus, van respondre de manera més eficaç les necessitats de la gent gran en la pandèmia, mitjançant les

col·laboracions comunitàries. Consideren que les competències dels professionals de l'àmbit social no es limiten solament en la gestió dels serveis i implementar programes, sinó que també impliquen habilitats de lideratge, gestionar col·laboracions i participar en l'esfera pública. En el context de la pandèmia s'ha incrementat el treball en la pràctica macro i comunitària.

Els autors Pestine-Stevens i Greenfield (2020) defineixen les competències necessàries per a la pràctica comunitària i per l'envelliment, com són:

- Estar informats sobre els aspectes culturals receptius per poder involucrar els subgrups de gent gran
- Tenir en compte la interseccionalitat en la discriminació per edat, com els processos de desavantatges o avantatges, la història de vida entre d'altres.
- Integrar orientacions intergeneracionals, com la interdependència dels dos grups d'edats i les seves contribucions.
- Promocionar i facilitar el treball en equip a nivell interdisciplinari
- Promocionar l'empoderament a les persones grans per la participació social
- Habilitat de lideratge per aconseguir l'equitat en els contextos heterogenis i desiguals dels processos d'envelliment en la comunitat.

Participació social

El factor de la participació social és un determinant d'envelliment saludable, les persones grans que tenen un àmbit social on poder participar és molt beneficiós per a l'autopercepció del mateix procés d'envelliment i viceversa, autopercepció d'un mateix/a afecta a la participació social, aquesta es pot manifesta en l'àmbit formal i informal.(Schwartz et al., 2020)

En l'estudi de Schwartz et al. (2020) es refereix a la participació social informal com aquella relació amb la xarxa de suport de cada persona, com els familiars i les amistats. Aquestes interaccions impliquen rebre i donar suport que són molt beneficiós per a les persones grans. La participació social formal la defineix com aquella que participa en les organitzacions formals. En l'estudi analitzen com els estereotips negatius sobre l'envelliment afecta la participació social d'aquest col·lectiu. Determinant que els estereotips negatius més comuns de les persones grans en l'esfera de participació social està lligada a les percepcions de què són irrelevants, la no contribució a la comunitat entre altres. Destaquen la segregació per edat de la societat com a un determinat en la contribució de construcció d'aquests estereotips negatius, aquesta segregació limita les interaccions entre els diferents grups d'edat. La segregació espacial i cultural també afecten en aquests contactes limitats entre joves i adults. Un altre factor que pot limitar d'aquestes interaccions

tan necessàries, són els esdeveniments vitals normatius del procés d'envelliment com pot ser la jubilació, la viduïtat, la pèrdua dels rols socials, fet que disminueixen els recursos socials formals i informals.

Els resultats extrets de l'estudi citat anteriorment mostren que les percepcions de l'envelliment estan relacionades positivament amb la implicació social informal i formal. Les persones grans que tenen una **percepció més positiva** del seu procés d'envelliment és més freqüent que participi en l'oci social, que tingui més relació amb la seva xarxa de suport i puguin ser un suport emocional pels altres i viceversa, també que siguin agents actius en la participació en grups i organitzacions.

b. Marc Contextual

Per a dur a terme el Treball de Fi de Grau he empleat la revisió bibliogràfica com a mètode. He fet la revisió bibliogràfica mitjançant la cerca d'articles, estudis i assajos en la base de dades de la Web of Science. Per a l'eficàcia de la recerca he establert criteris d'inclusió i d'exclusió, que es basen en la temporalitat, l'àmbit relacionat amb els articles, el territori i la tipologia de document.

El primer criteri ha sigut la **temporalitat**, en el marcadore de recerca de les diferents bases de dades he seleccionat articles del 2017 fins al 2022. Fent una excepció d'un article publicat en el 2013, centrat en conceptes sobre la casuística del treball. Al tenir un apartat centrat en l'edatisme i la covid, els articles sobre aquesta temàtica han sigut en una temporalitat concreta del 2020 fins al 2022, per ajustar-se més al context viscut.

El segon criteri en la cerca ha sigut **l'àmbit** on pertanyen, m'he centrat en articles relacionats amb l'àmbit social, educatiu, comunitari i gerontològic. Ja que, es tracta d'un fenomen social i d'un col·lectiu específic que són les persones grans.

Amb relació al criteri **territorial** he sigut més flexible obtenint articles de països europeus i anglosaxons, ja que són els països que han realitzat més estudis i tenen més recerca sobre el terme de l'edatisme i les seves complexitats. Tot i que també hi ha un estudi fet en Austràlia i en Mèxic, però el territori anglosaxó i la Unió Europea hi ha més quantitats d'estudis i articles seleccionats. En ser un fenomen social estès arreu del món, el factor territorial no varia molt en l'aportació d'aquest treball.

L'últim criteri marcat ha sigut la **tipologia de document**, on s'ha seleccionat articles, assajos i estudis. A l'haver distribuït aquest treball en diferents apartats, s'ha necessitat articles científics que engloben més els aspectes conceptuals, estudis per argumentar els objectius marcats del treball i assajos per aportar més informació de diferents perspectives de diferents autors/es.

c. Marc Metodològic

La present revisió està posicionada des d'una vessant del paradigma quantitatiu i qualitatiu, on s'extreu informació de l'anàlisi de dades i de les estadístiques per entendre aquest fenomen, a partir de dades empíriques. Tanmateix, també s'utilitza mètodes qualitatius per extreure els significats socials mitjançant l'anàlisi del discurs i històries de vides per entendre la realitat social que es viu amb relació l'objecte analitzat.

Es tracta d'una revisió bibliogràfica sistemàtica, és definida com un resum i una recopilació de les evidències i la literatura científica sobre un tema determinat. Aquesta informació és analitzada, comparada, contrastada per respondre els objectius marcats en el treball i extreure conclusions sobre la temàtica. La revisió sistemàtica es caracteritza per ser una recerca rigorosa amb criteris d'inclusió i exclusió de la informació escollida. (Goris, 2015)

He escollit fer el treball seguint les característiques d'una revisió bibliogràfica sistemàtica, perquè volia recopilar tota la literatura científica referent a l'estat de la qüestió, per saber tota la informació que se sap actualment sobre aquest fenomen i les seves característiques. Per tal d'englobar tota la informació necessària he distribuït la informació en diferents apartats i els seus respectius estudis i articles. En marcar els següents apartats, vaig poder centrar-me i especificar més els articles i estudis seleccionats. La classificació realitzada sobre l'edatisme ha sigut:

- Característiques de la població de persones grans
 - Factors que influeixen en l'envelliment
 - Context demogràfic del col·lectiu
- Aspectes relacionats amb l'edatisme
 - Definició
 - Factors determinants
 - Conseqüències
 - Estratègies per combatre
- Edatisme en l'època de la covid-19
- Recursos i mesures amb relació a l'edatisme
- Sistemes de suport a l'abast per les persones grans

Un cop marcats els apartats específics sobre l'estat de la qüestió, vaig procedir a fer una cerca en la base de dades Web of Science amb els criteris esmentats en l'anterior apartat i amb les següents paraules clau: Old people AND ageism, Old people AND ageism AND Rouserce, ageism AND support systems, active aging AND dicrimination. En aquesta cerca la selecció final dels articles i estudis van ser un total de setze.

3. DISSENY DE LA RECERCA

Al llarg d'aquest apartat s'indica quins són els objectius dissenyats per a la recerca bibliogràfica, els quals s'han dividit en un objectiu general, i a partir d'aquest, tres objectius específics per tal de definir amb més profunditat el que es vol investigar. S'exposa quin procés de consulta, de selecció i d'anàlisi s'ha portat a terme.

a. Objectius

Els objectius marcat en aquest treball de recerca bibliogràfica són els següents:

Objectiu General	Cercar literatura científica sobre el fenomen de l'edatisme envers les persones grans
Objectius Específics	- Recopilar la informació específica sobre les complexitats de l'edatisme - Identificar els recursos, les estratègies i els sistemes de suport que tenen a l'abast el col·lectiu per fer front a la discriminació per edat - Analitzar com la pandèmia ha pogut agreujar la discriminació per edat cap a les persones grans

Font: elaboració pròpia

b. Procés de consulta i selecció d'articles

La metodologia que s'ha seguit per dur a terme en la selecció dels articles i el procés de consulta ha sigut amb el mètode Prisma, on posteriorment es presentarà la Taula de selecció d'articles i el Diagrama de Flux característic del mètode Prisma. Aquest ha permès fer el triatge dels articles necessaris per a fer la revisió bibliogràfica.

El mètode de selecció ha seguit els següents passos:

1. Primerament, s'ha cercat una font fiable, científica i reconeguda com és la bases de dades de Web of Science.
2. Al tenir la bases de dades on s'extraurà els articles, s'ha establert els criteris d'inclusió i exclusió i les paraules claus en la cerca, anomenats en el marc contextual i metodològic.

3. Per concretar la selecció, s'ha tingut en compte que els articles seleccionats tinguessin la DOI, la indexació, és a dir, que la revista es trobés acreditada pels índexs internacionals i nacionals de revistes científiques, que estiguin incloses en les bases de dades i els repositoris i també que es poguessin visibilitzar i accedir.
4. Un cop ajustats als criteris i seleccionats els articles, s'ha procedit a la consulta. El primer triatge ha sigut a través del títol, després llegir els resums dels articles on exposen els objectius, la metodologia i els resultats i conclusions i finalment llegint el text complet. En aquest procés de consulta i anàlisi s'ha obtingut disset articles per dur a terme aquest treball.

Amb el mètode escollit s'evidencia una selecció ajustada i acurada els objectius marcats en aquesta revisió bibliogràfica, obtenir fonts fiables acreditades i uns articles ajustats a les necessitats d'aquesta recerca. En els articles obtinguts, m'he centrat en la pregunta d'investigació i el seu marc conceptual i els resultats obtinguts.

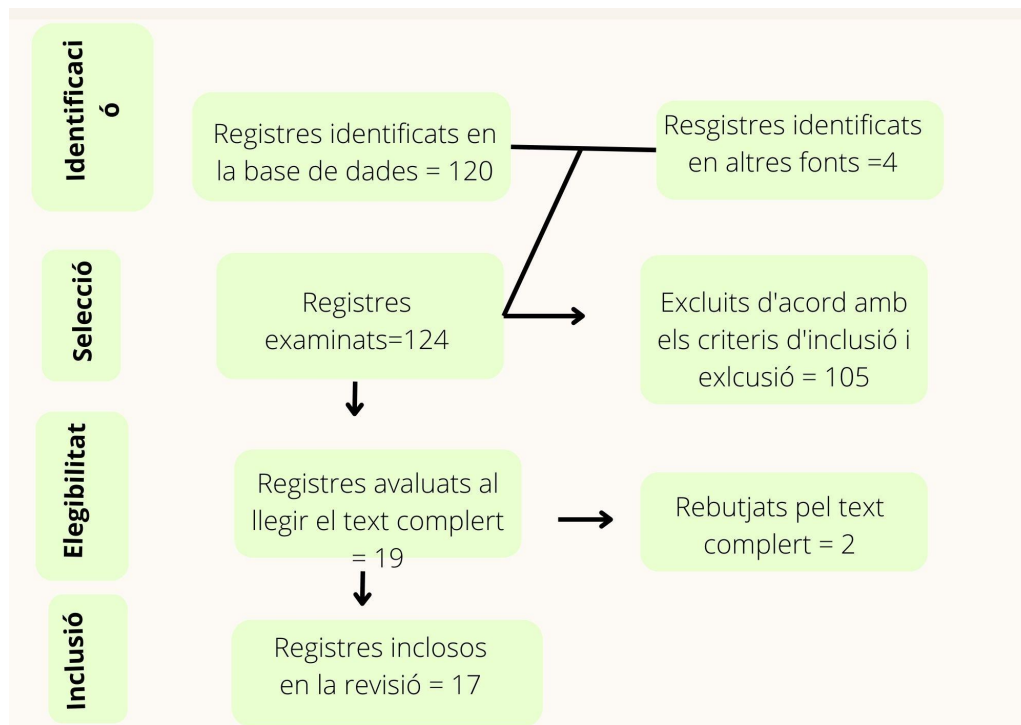
A continuació, es presenta la taula de selecció d'articles i el diagrama de flux que ha permès seleccionar i analitzar els articles inclosos en aquest treball:

Taula de selecció d'articles

Bases de dades	Paraules claus	Filtres de búsqueda	Articles trobats	Número d'articles després de llegir el títol	Número d'articles després de llegir el resum	Selecció final
Web of Science	Old people AND ageism	A partir del 2020 Ageism	60	13	10	7
Web of science	Old people AND ageism AND Rouserce		25	4	4	3
web of science	ageism AND support systems		15	6	3	4
web of science	active aging AND dicriminati on		20	10	2	2

Font: Elaboració pròpia

Diagrama de Flux

Font: Elaboració pròpia

4. RESULTATS I CONCLUSIONS

a. Exposició

La literatura científica presenta evidència de la correlació entre la població de persones grans i la discriminació per edat. A continuació es presenten els resultats de la revisió bibliogràfica relacionats amb els objectius marcats:

OBJECTIUS	RESULTATS
Objectiu General: 1. Cercar literatura científica sobre el fenomen de l'edatisme envers les persones grans	• S'ha trobat diferents autors/es que han estudiat, investigat i evidenciat com els prejudicis, els estereotips i les suposicions de l'imaginari de la societat poden afectar negativament al col·lectiu de les persones grans. Fonamentat per la norma social de comportament dels diferents grups d'edats, creant barreres i prejudicis contra les persones que surten d'aquesta normativitat. • La discriminació per edat vers les persones grans, associa un seguit de característiques relacionades amb la vulnerabilitat, la dependència i l'envelliment i la població gran. Aquesta discriminació a travessa l'esfera interpersonal, l'autoinflingida i la institucional. • Per la casuística de les persones grans en l'actualitat, la demografia està en un procés d'envelliment, fet que sigui una problemàtica present en la societat.
Objectius Específics	
1.1. Recopilar la informació específica sobre les	• En el present estudi s'ha trobat que els principals determinants de

complexitats de l'edatisme	l'edatisme són: els factors intrapersonals (l'autopercepció del mateix procés d'envelliment i tenir certs trets en la personalitat), els factors interpersonals (els estereotips negatius i positius sobre les persones grans i el contacte intergeneracional) i els recursos institucionals (recursos, polítiques i lleis que disposen vers la problemàtica). • Les conseqüències causades d'aquesta problemàtica afecta a nivell psicològic (una autopercepció negativa), fisiològic (un deteriorament cognitiu) i social (aïllament social). S'ha evidenciat l'impacte en l'àmbit sanitari (el factor de l'edat cronològica per determinar certs tractaments), l'àmbit laboral (més probabilitat d'estar en l'atur, tenir un treball precari, poc remunerat i poca autoconfiança) i un impacte econòmic.
1.2. Identificar els recursos, les estratègies i els sistemes de suport que tenen a l'abast el col·lectiu per fer front a la discriminació per edat	• Les estratègies trobades després de la recerca es classifiquen en: intervencions enfocades en la legislació i la política, les intervencions educatives dirigides a l'educació reglada i contextos no formals i intervencions en el contacte intergeneracionals. Diferents autors/es han emfatitzat la importància de treballar el contacte intergeneracionals per poder fer front la problemàtica de l'edatisme. • Els recursos identificats han sigut la campanya impulsada per l'OMS contra l'edatisme, amb el suport de 194 estats membres de l'organització mundial de la salut, que forma part de la dècada de l'envelliment saludable de les nacions unides (2021-2030). El segon recurs es a escala local, s'ha destacat la mesura de govern que engloba el Projecte

	de Ciutats Amigues amb les persones grans que dur a terme la ciutat de Barcelona. Amb la finalitat de facilitar la convivència d'aquest col·lectiu en les ciutats. • Els resultats extrets sobre quins sistemes de suport tenen a l'abast la població gran per fer front en aquesta discriminació han sigut les accions dels professionals de l'àmbit social, que treballen en aquesta promoció de serveis i faciliten els processos de participació, d'apropament intergrup, interpersonal i milloren els processos d'envelliment per a una major qualitat de vida. Hi també s'ha trobat que la participació social en contextos formals i informals, ajuda a tenir una bona autopercepció del procés d'envelliment i tenir més eines de suport fer front en aquesta discriminació.
1.3. Analitzar com la pandèmia ha pogut agreujar la discriminació per edat cap a les persones grans	• En la recerca s'ha trobat a diferents autors/es que han estudiat les implicacions de la pandèmia en les persones grans i els resultats trobats han sigut els següents: ○ La resposta de la societat davant una emergència sanitària ha tingut efectes negatius cap al col·lectiu de persones grans. ○ Han incrementat els estereotips negatius i els prejudicis. ○ S'han vist disminuïdes les oportunitats d'interacció i la participació social, també ha augmentat i promociat l'aïllament social i el distanciament intergeneracional. ○ Els mitjans de comunicació han fomentat els estereotips negatius

	en l'imaginari social, accentuant l'exclusió i devaluant a les persones grans.
--	--

Font: Elaboració pròpia

b. Discussió

En aquest punt del treball es relaciona els diferents autors/es amb els resultats obtinguts:

RESULTATS	AUTORS/ES
S'ha trobat diferents autors/es que han estudiat, investigat i evidenciat com els prejudicis, els estereotips i les suposicions de l'imaginari de la societat poden afectar negativament al col·lectiu de les persones grans. Fonamentat per la norma social de comportament dels diferents grups d'edats, creant barreres i prejudicis contra les persones que surten d'aquesta normativitat.	Els autors Fernandez-Ballesteros et al. (2017) consideren en el seu estudi que l'autopercepció del mateix procés d'envelliment és un dels grans factors de risc per després tenir un envelliment actiu i tot el que comporta. Se centren més en la discriminació percebuda que en els mecanismes de discriminació en si. En canvi, els autors North i Fiske (2013), investiguen més els mecanismes de discriminació com són els prejudicis, considerats com a factor principal de risc. Fan una diferenciació en l'utilització de les percepcions descriptives predeterminades que usen els altres estudis i ells s'enfoquen més en les creences prescriptives. Tant en l'Informe Mundial contra l'Edadisme (2021) i l'article sobre l'Envelliment i Salut (2021) realitzats per l'OMS, concorden en la correlació entre els estereotips negatius sobre les persones grans i les conseqüències en l'àmbit personal, psicològic i social.

En el present estudi s'ha trobat que els principals determinants de l'edatisme són: els factors intrapersonals (l'autopercepció del mateix procés d'envelliment i tenir certs trets en la personalitat), els factors interpersonals (els estereotips negatius i positius sobre les persones grans i el contacte intergeneracional) i els recursos institucionals (recursos, polítiques i lleis vers la problemàtica).	Els dos autors destacats en la investigació dels determinants de l'edatisme, ha sigut els autors Marques et al. 2020 amb la seva revisió sistemàtica, on han explorat els determinants de la discriminació per edat durant un període de més de quaranta anys amb una mostra de 199 països i l'estudi de l'OMS amb el seu Informe Mundial sobre l'edatisme. En aquestes dues investigacions, concorden que la por a la mort, les relacions interpersonals i tenir certs trets en la personalitat són determinats per patir o exercir aquesta violència. No obstant això, en l'estudi de Marques et al., 2020 no és concloent que altres factors sociodemogràfics siguin significatius, en canvi, en L'informe de l'OMS algunes característiques sociodemogràfiques sí que són determinats per exercir o patir aquesta violència.
Les conseqüències causades d'aquesta problemàtica afecta a nivell psicològic (una autopercepció negativa), fisiològic (un deteriorament cognitiu) i social (aïllament social). S'ha evidenciat l'impacte en l'àmbit sanitari (el factor de l'edat cronològica per determinar certs tractaments), l'àmbit laboral (més probabilitat d'estar en l'atur, tenir un treball precari poc remunerat i poca	Tant els dos estudis sobre les conseqüències sanitàries i laborals dels autors Harris et al, (2017) i Jeyasingam, (2019), donen èmfasi en l'educació sobre l'envelliment als diferents agents socials, ja que al tenir uns prejudicis i unes expectatives sobre com han de ser i com s'han de comportar les persones amb relació a la seva edat, provoca la creació de barreres i oportunitats tant a nivell sanitari com laboral. Aquestes barreres debiliten els sistemes sanitaris i el sistema laboral, perquè devaluen a les persones grans i es perd una la productivitat d'aquest sector d'edat i es debilita la seva salut.

autoconfiança) i econòmic.	En les investigacions de l'OMS (2021) i Marques et al. (2020) no s'ha obtingut molta informació sobre els costos econòmics de l'edatisme per la falta d'investigació en aquest camp.
• Les estratègies trobades després de la recerca es classifiquen en: intervencions enfocades en la legislació i la política, les intervencions educatives dirigides a l'educació reglada i contextos no formals i intervencions en el contacte intergeneracionals. Diferents autors/es han emfatitzat la importància de treballar el contacte intergeneracionals per poder fer front la problemàtica de l'edatisme. • Els resultats extrets sobre quins sistemes de suport tenen a l'abast la població gran per fer front en aquesta discriminació han sigut les accions dels professionals de l'àmbit social, que treballen en aquesta promoció de serveis i faciliten els processos de participació, d'apropament intergrupals, interpersonal i milloren els processos d'envelliment per a una major qualitat de vida. Hi també s'ha trobat que la participació social en contextos formals i	Dels resultats extrets de com es pot fer front a l'edatisme, el contacte intergeneracional ha sigut una de les estratègies més anomenades en diferents estudis i articles per la seva eficàcia. L'autor Schwartz et al. 2020 amb la seva investigació sobre la participació social conclou que aquesta és necessària per a una bona autopercepció i millor qualitat de vida. Els factors d'estar en contacte amb persones de diferents grups d'edat ha demostrat una menor discriminació. Seguint amb la línia del contacte intergeneracional, en l'article de Pestine-Stevens i Greenfield (2020) sobre les iniciatives comunitàries i el rol del professional de l'àmbit social especifica les accions més eficaces, com les intervencions dirigides intergrupalsment hi ha nivell comunitari. Fraser et al. 2020 destaca en el seu article sobre les implicacions de la covid-19 la importància de la solidaritat intergeneracional que s'ha vist durant la pandèmia en les xarxes socials. Demostrant com en un moment de crisi aquest contacte intergeneracional i la solidaritat són fonamentals per a una convivència prospera en una societat. L'estratègia de fer intervencions a nivell educatiu ha sigut sostinguda tant per l'Informe Mundial (2021) de l'OMS, com per l'autor Jeyasingam.

informals, ajuda a tenir una bona autopercepció del procés d'envelliment i tenir més eines de suport fer front en aquesta discriminació	(2019) fent èmfasi en l'educació sobre l'envelliment als agents sanitaris per donar una millora atenció a la població gran, com l'autor Harris et al, (2017) que reidinvica l'educació en els agents de selecció i contractació per no caure en els estereotips vers les persones grans i puguin tenir les mateixes oportunitats. Com l'autor Reynolds (2020) on destaca en el seu estudi algunes intervencions de caràcter educatiu i moviments amb una finalitat educativa, donant informació i desmentir els mites sobre aquest col·lectiu.
---	--

• En la recerca s'ha trobat a diferents autors/es que han estudiat les implicacions de la pandèmia en les persones grans i els resultats trobats han sigut els següents: ○ La resposta de la societat davant una emergència sanitària ha tingut efectes negatius cap al col·lectiu de persones grans. ○ Han incrementat els estereotips negatius i els prejudicis. ○ S'han vist disminuïdes les oportunitats d'interacció i la participació social, també ha augmentat i promociat l'aïllament social i el distanciament intergeneracional. ○ Els mitjans de comunicació han fomentat els estereotips negatius en l'imaginari social, accentuant l'exclusió i devaluant a les persones grans.	Tant l'autor Fraser et al. 2020 i Ayalon, (2020) manifesten la mala gestió dels governs davant la crisi sanitària, posant en manifest la discriminació per edat de les polítiques i els discursos polítics. També hi han analitzat el discurs i els missatges dels mitjans de comunicació dirigits a la ciutadania. Ehni i Wahl (2020) amb el seu article desmentint sis proposicions errònies sobre les persones grans, ha denunciat l'utilització de l'edat cronològica com a triatge per certs tractaments, devaluant les vides de les persones més grans. Seguint amb aquesta denúncia l'OMS amb l'article Edadisme és un problema mundial - Nacions Unides (2021) ha posat a la palestra l'edat cronològica per rebre el tractament, un fet que vulnera els drets humans. Els quatre articles que s'han utilitzat per englobar la problemàtica de la covid-19 amb relació a la discriminació per edat a les persones gran, concorden que ha causat un aïllament social, l'exclusió d'aquest col·lectiu i el reforçament de prejudicis.
--	---

Font: Elaboració pròpia

c. Conclusions

Com conclusió, dels resultats obtinguts, es pot dir que la discriminació per edat cap a les persones grans avui en dia té un gran impacte en tota la nostra societat. Amb el context de post-pandèmia i la tipologia de demografia que es troba arreu del món caracteritzat per l'augment de població de persones grans, trobem una problemàtica a escala mundial.

Ha quedat plasmat l'absència de polítiques eficaces dirigides per tractar l'edatisme, ja que es preveu una prevalença d'aquest. Tot i això, s'està portant a terme accions per part d'organismes i entitats per fer esforços per educar, sensibilitzar i tractar aquesta discriminació. És una problemàtica complexa, ja que influeixen factors culturals com la concepció de la mort, la representació de malalties, com es percep l'envelliment i altres normes de comportament basades en els grups d'edats. L'edatisme és un terme bilateral, perquè depenent del context pot afavorir o perjudicar a diferents grups d'edats. En aquest treball la casuística ha sigut les persones grans, perquè ens trobem en un context post-pandèmia que ha deixat les conseqüències d'una problemàtica no tractada.

Els resultats de la meua recerca concorden amb els resultats de les investigacions que estan a la vanguardia sobre aquesta temàtica, no obstant això, una limitació del meu treball ha sigut l'anàlisi d'estudis amb mostres europees i anglosaxones.

En últim lloc, faig èmfasi en les accions que els agents socials i agents de la societat poden contribuir per treballar per erradicar totes les barreres, expectatives i suposicions sobre un col·lectiu en concret, basat solament en l'edat cronològica. L'edat cronològica no defineix a les persones, als seus comportaments, a les seves aspiracions ni a la seva forma de vida.

d. Propostes de millora adreçades a la professió de l'Educació Social

En el present punt es defineixen propostes de millora per a la professió de l'educació social relacionada amb la recerca d'aquest treball. Les principals propostes van adreçades en el context d'intervencions comunitàries, ja que es requereix una participació social en contextos formals i no formals

És imprescindible fer un diagnòstic de la zona on intervenir, saber les seves particularitats, complexitats, quines necessitats tenen les persones amb qui intervens i saber les relacions intergrupals en les quals es parteix, quin oci es té a l'abast, els tipus d'infraestructura i demografia de la zona entre altres factors. Estudis citats en aquest treball evidencien ,que treballar a nivell comunitari en una zona, és una fortalesa a l'hora de patir algun succés extraordinari com ha sigut la pandèmia, ja que es crea una xarxa de suport. És el paper dels educadors/es socials que han d'actuar amb les eines disponibles de la comunitat amb qui intervinguin i han de ser els facilitadors de les interaccions entre els diferents agents. S'ha de treballar més en el nexa entre el veïnatge, els governs locals i els agents socials, reforçant aquesta comunicació.

Amb relació a l'animació sociocultural, el paper de l'educador/a ha d'incidir en fomentar l'aprenentatge col·laboratiu. Una proposta de millora seria treballar en aspectes com la interseccionalitat, tenir més informació de com els conceptes com l'edat, poden afectar a les relacions entre la comunitat i quines contribucions fan cada grup d'edat.

En la temàtica abordada del treball , les intervencions individuals també són imprescindibles per poder fer font i donar eines per superar aquesta discriminació. Aspectes com l'autopercepció, els estereotips positius ,les limitacions de cadascú ,les contribucions bidireccionals dels grups d'edats, poden contribuir assolir els objectius de donar eines per poder fer front a les agressions, de promocionar les relacions intergeneracionals, d'empoderar a les persones en certs aspectes de la seva vida i de tenir una perspectiva de l'envelliment positiu.

e. Futures línies d'investigació

Tenint en compte aquesta investigació, una de les futures línies d'investigació proposades, seria la possibilitat d'estudiar més profundament fins a quin punt els prejudicis i els estereotips influeixen en les persones a nivell psicològic. Fins a quin punt pot afectar el procés d'envelliment aquestes suposicions sobre aquest col·lectiu.

Una de les mancances d'aquesta revisió bibliogràfica ha sigut no incloure articles amb mostres més variades i d'altres cultures i zones geogràfiques. Per poder veure l'impacte d'aquest terme i si influeix a nivell intercultural i amb altres sistemes polítics, com podria ser per exemple en les zones orientals.

Una altra línia futura d'investigació seria estudiar l'impacte econòmic de l'edatisme. L'OMS ha mencionat la falta d'investigació i dedicació en aquesta temàtica, sobretot en les conseqüències econòmiques i hauria de ser un tema d'estudi, perquè afecta a totes les societats. Una proposta per millorar el present estudi és poder analitzar en més profunditat i cercar les accions específiques portades a terme per fer front a l'edatisme. Quins són els projectes que han desenvolupat, la seva eficàcia, i quins resultats han obtingut.

Per últim, afegiria més recerca sobre les accions, les estratègies i les bases conceptuals sobre les relacions intergeneracional. Perquè ha sigut un recurs entre els estudis citats que ha tingut eficàcia.

5. FONTS DOCUMENTALS

- Ayalon, L. (2020). No hay nada nuevo bajo el sol: discriminación por edad y tensión intergeneracional en la era del brote de COVID-19. *International Psychogeriatrics*, 32(10), 1221–1224. <https://doi.org/10.1017/s1041610220000575>
- Ajuntament de Barcelona (2017). Mesura de govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona 2017 - 2021. Regidoria d'Infància, Joventut i Gent Gran Departament de Promoció de la Gent Gran https://ajuntament.barcelona.cat/drets-socials/sites/default/files/arxius-documents/mesura_govern_persones_grans_2017-2021_acc.pdf
- Bows, H. (2017). Violencia sexual contra personas mayores: una revisión de la literatura empírica. *Trauma, violencia y abuso*, 19(5), 567–583. <https://doi.org/10.1177/1524838016683455>
- Ehni, H. J., Wahl, H. W. (2020). Seis proposiciones contra la discriminación por edad en la pandemia de COVID-19. *Journal of Aging & Social Policy*, 32(4–5), 515–525. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1770032>
- Fernández-Ballesteros, R., Olmo, R., Santacreu, M., Bustillos, A., & Molina, M. A. (2017). El paper de la discriminació percebuda en l'envelliment actiu. *Arxiu de Gerontologia i Geriatria*. 71, 14-20. Extret de: <https://doi.org/10.1016/j.archger.2017.02.004>
- Fraser, S., Lagacé, M., Bongué, B., Ndeye, N., Guyot, J., Bechard, L., Garcia, L., Taler, V., Andrew, M., Bayly, M., Bethell, J., Chasteen, A., Elliot, V., Herron, R., Itzhak, I., Kortzman, A., Maxwell, C., McGilton, K., Middleton, L., . . . Tougas, F. (2020). Edadismo y COVID-19: ¿qué dice la respuesta de nuestra sociedad sobre nosotros? *Edad y Envejecimiento*, 49(5), 692–695. <https://doi.org/10.1093/ageing/afaa097>
- Goris, G., Silamani, J. A. (2015). Utilidad y tipos de revisión bibliográfica.. *Revista Ene de Enfermería*. Revista de Enfermería. <http://ene-enfermeria.org/ojs/index.php/ENE/article/view/495/guirao>

- Harris, K., Krygsman, S., Waschenko, J., & Laliberte Rudman, D. (2017). La discriminación por edad y el trabajador mayor: Una revisión de alcance. *The Gerontologist*, 194. <https://doi.org/10.1093/geront/gnw194>
- Jeyasingam, N. (2019). Actitudes hacia el envejecimiento: una descripción general de las perspectivas australianas de los sistemas de apoyo de salud para las personas mayores. *Psiquiatría de Australia*, 28(4), 391–393. <https://doi-org.sabidi.urv.cat/10.1177%2F1039856218822759>
- Marques, S., Mariano, J., Mendonça, J., de Tavernier, W., Hess, M., Naegelé, L., Peixeiro, F., & Martins, D. (2020). Determinantes de la discriminación por edad contra los adultos mayores: una revisión sistemática. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 2560. <https://doi.org/10.3390/ijerph17072560>
- Norte, M. S & Fiske, S. T. (2013). Actúe a su (vieja) edad: sesgos prescriptivos y de edad sobre la sucesión, el consumo y la identidad. *Boletín de Personalidad y Psicología Social*, 39 (6), 720–734. <https://doi.org/10.1177/0146167213480043>
- Organització Mundial de la Salut. (2022). Informe mundial sobre el edadismo. . Pan American Health Organization. <https://doi.org/10.37774/9789275324455>
- Organización Mundial de la Salud, (2021). Envejecimiento y salud. <https://www.who.int/es/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
- Organización Mundial de la Salut. (2021). El edadismo es un problema mundial - Naciones Unidas. <https://www.who.int/es/news/item/18-03-2021-ageism-is-a-global-challenge-un>
- Pestine-Stevens, A., & Greenfield, E. A. (2020). La necesidad de práctica comunitaria para apoyar el envejecimiento en el lugar durante COVID-19. *Journal of Gerontological Social Work*, 63(6–7), 631–634. <https://doi.org/10.1080/01634372.2020.1789258>
- Reynolds, L. (2020). La pandemia de COVID-19 expone una comprensión limitada de la discriminación por edad. *Journal of Aging & Social Policy*, 32(4–5), 499–505. <https://doi.org/10.1080/08959420.2020.1772003>

- Schwartz, E., Ayalon, L., & Huxhold, O. (2020). Explorando las asociaciones recíprocas de las percepciones del envejecimiento y la participación social. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(3), 563–573. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbaa008>